

## תוכן עניינים

### מבוא 2

#### 1. שינויים בתרבות הפנאי של ילדי בית ספר יסודי 4

##### 1.1 תרומתה של תרבות הפנאי 4

##### 1.2 תרבות הפנאי של ילדים על היבטיה 5

#### 2. השפעות תרבות הפנאי של הילדים 6

##### 2.1 השפעות חיוביות 6

##### 2.2 השפעות שליליות 7

#### 3. הצורך להרחיב את הפעילות הגופנית בחיי הילדים 8

##### 3.1 צורך פיזי 8

##### 3.2 צורך קוגניטיבי 9

##### 3.3 צורך נפשי 10

##### 3.4 צורך חברתי 12

#### 4. ספורט, תרבות וערכים.....15

#### 5. הורים ילדים וספורט.....18

#### 6. הצעת מחקר 20

##### 6.1 שאלת המחקר 20

##### 6.2 השערת המחקר 20

##### 6.3 שיטת המחקר 20

##### 6.4 אוכלוסיית המחקר 20

##### 6.5 כלי המחקר 20

##### 6.6 הליך המחקר 20

#### 7. פרק תוצאות וממצאים 21

##### 7.1 תוצאות המחקר 21

##### 7.2 ממצאי המחקר 23

#### 8. דיון ומסקנות 24

#### ביבליוגרפיה 26

#### נספחים 30

## מבוא

נושא ספורט ילדים עניין אותי מאז שילדיי נכנסו למסגרות חוגים. בתחילה, הרצון היה שילדיי ימצאו תחום עניין מעבר לשעות הפעילות בגנים או בביה"ס, יפגשו חברים ויחזקו את הקשרים עימם וכן יעסקו בפעילות גופנית. במהלך השנה, נוכחתי לדעת שישנה חשיבות רבה לערכים שונים המוחדרים בהם במודע או לא במודע, בהתאם לפעילות שבה הם היו. בני היה בחוג כדורסל, שם הדגש היה על עבודת צוות וכמובן על התפתחות אישית. בתי הייתה בחוג התעמלות אומנותית, שם הדגש היה על אורח חיים בריא ושאיפה למצוינות. בהמשך כשעלתה לנבחרת החוג, הערכים אמנם לא השתנו, אך נוספו להם ערכי חשיבות הקבוצה, גיבוש וחברות.

אנו חיים בעולם מאוד תחרותי ולנו כהורים חשובה מאוד הדרך בה ילדינו יגדלו בעולם, ואנו מכוונים אותם לשיתופיות, עזרה הדדית, התפתחות ומצוינות אישית, אך לא על חשבון אחרים. מאמנים אותם להיות הגרסה הכי טובה של עצמם אך שיהיו מסוגלים להפסיד, להיכשל מבלי שהדבר יפיל את רוחם. מצאתי שבחוגים מסוימים ילדים מתקשים לקבל הפסד או חוסר הצלחה ולדעתי לדבר יש קשר ישיר למאמנים ולקבוצה החברתית בה הם נמצאים. כמובן יש גם הבדלים אישיותיים בין ילד לילד אך רציתי לחקור את העניין לעומק.

בעבודה זו אעמוד על הערכים המוחדרים לילדים במסגרת פעילות חוגים בשעות אחה"צ, ואבדוק האם יש הבדלים בסוגי הערכים בין החוגים השונים. האם בספורט יחידני ישנם ערכים שונים לעומת ספורט קבוצתי, האם קיימים חוגים ה'מיועדים' לבנות וכאלה ה'מיועדים' לבנים. כמו כן, אבדוק כיצד מועברים ערכים אלו ואיזו השפעה יש לכך מעבר למסגרת החוגים, כיצד הערכים משפיעים על הילדים בחיי היום יום והאם הם יכולים לקחת ערכים אלו איתם להמשך החיים. כל הנ"ל יכתב תחת שאלת המחקר:

**השפעת החשיבות של חוגי הספורט בחייהם של ילדי היסודי**

שאלה זו תחקר על ידי מענה מקוון על שאלון עמדות כלפי חוגים לגילאי יסודי - השאלון כולל 14 שאלות סגורות ברובן ושתי שאלות פתוחות למתן דעה אישית בכל הנוגע לסיבות השליחה לחוגים של ילדיהם.

## 1. שינויים בתרבות הפנאי של ילדי בית ספר יסודי

תרבות הפנאי היא מושג שהתאוריה והמחקר בנושא החלו לצמוח בחברות המערביות מאז שנות השבעים של המאה שעברה, כאשר התבוננות מעמיקה בהגדרות הפנאי מעלה כי הן השתנו במהלך השנים (היוש, 2018, 17). תרבות הפנאי של ילדים מוכתבת ומיוצרת, לרוב, על ידי המבוגרים הסובבים אותם במסגרות השונות אותם הם פוגשים: חינוך, טיולים, חוגים, תנועות נוער, התארגנויות ספורטיביות, ספרות ועיתונות לילדים, טלוויזיה לילדים, משחקים, תיאטרון, קולנוע, וצרכנות של ילדים. עוד נראה כי קיימות גם פעילויות פנאי המתחזקות בעשור האחרון, בהם שליטת המבוגרים קטנה יותר, כגון טלוויזיה רב ערוצית, מחשב, אינטרנט וטלפונים סלולריים (היוש, 2018, 17).

### 1.1 תרומתה של תרבות הפנאי

סעיף 31 לאמנת האו"ם לזכויות הילד קובע כי לכל הילדים יש את הזכות למנוחה ופנאי... לעסוק בפעילות משחק ופנאי... ולהשתתף באופן מלא בחיי התרבות ובאומנויות<sup>1</sup> (Quarmby, Sandford, Pickering, 2019). בורדייה (Bourdieu, 1993) טען כי על פי צפייה בסגנון החיים והטעם של אנשים, ניתן להסיק על מיקומם החברתי, משמעות לעולמם החברתי תוך סיווג של מיקומם החברתי לקטגוריות בעלות ערכים. למעשה, המדרג החברתי יוצר הבחנות בדפוסי הצריכה, המבוססים על המשאבים הכלכליים של קבוצות חברתיות שונות בחברה. בהתאם לכך, המעמדות הגבוהים, שהם בעלי היכולת הכלכלית הגבוהה, צורכים תרבות מובחנת "גבוהה" בהשוואה למעמדות הנמוכים (היוש, 2018, 20). למעשה לפי גישת האינטראקציה החברתית<sup>2</sup>, תרבות הפנאי מהווה העדפות של הפרט, סגנון חיים והלך הרוח, ובהקשר זה, הגדרת הפנאי הרווחת היא "פנאי כהלך רוח וחוויה". גישה זו גורסת כי תחושותיו ורגשותיו של הפרט הם אלה המניעים אותו לסוגי פעילויות פנאי שונות (Dattilo et al., 2019, 72) בזמן שהוא מבצע את הפעילות האהובה עליו, כגון האזנה למוזיקה, בישול, צפייה בטלוויזיה ועיסוקים אחרים הקשורים לפנאי ש'אינו רציני'. למעשה, פעילות 'פנאי רציני' (היוש, 2018, 22) דורשת מעורבות, ריכוז והשקעה של משאבים, הכוללים מאמץ פיזי או מאמץ מנטלי רבים כגון, עיסוקי פנאי הנוגעים לספורט, מדעים, אומנות, בידור ומשחק, וכי יש להם מקבילות מקצועיות וקיים פוטנציאל לפיתוח קריירה בפנאי (Dattilo et al., 2019, 72).

יש המייחסים חשיבות רבה לפנאי ולזמן שילדים בגיל הצעיר מבלים אחרי שעות המסגרות החינוכיות, מילוי החובות ולמה שהם עושים במהלכם. ההשתתפות בפנאי נתפסת כתורמת למגוון רחב ומשמעותי של תוצרים חיוביים בהקשרים שונים, הנמשכים לאורך זמן. תפיסה זו נשענת על האופי המיוחד של הפנאי, טבעו החופשי והמשחקיות הטמונים בו (היוש, 2018, 24). מעורבות בפנאי מובילה לא פעם לצמצום השפעות שליליות, כמו שעמום ומעורבות במעשים שליליים, ולצד זה לספק הרפיה מהעומס בחיי היום-יום ולהגביר את תחושת החופש (Hayosh, 2017, 208). לכן, הורים המחזיקים בגישה חיובית כלפי הפנאי נוטים להתייחס לעיסוקי הפנאי של ילדיהם בתשומת לב ולהשקיע משאבים רבים כדי לספק להם הזדמנויות בתחומי פנאי מגוונים.

<sup>1</sup> האסיפה הכללית של האו"ם, 1989

<sup>2</sup> גישת האינטראקציה הסימבולית - גישה זו עוסקת ביחסי הגומלין בין היחידים בחברה ומנסה להסביר תהליכים באמצעות התבוננות בשחקנים החברתיים ובאופן שבו פעולה חברתית מייצרת מבנה חברתי (היוש, 2018, 21).